

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/25849> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Kluge, Angela Johanna Helene

Title: A grammar of Papuan Malay

Issue Date: 2014-06-03

Nederlandse samenvatting

Dit boek geeft een uitputtende beschrijving van een variëteit van het Papua Maleis. Het is gebaseerd op 16 uur opnames van spontane spraak: verhalen en gesprekken tussen sprekers van het Papua Maleis.

Papua Maleis is de meest oostelijke vorm van het Maleis (Austronesisch). Het wordt gesproken langs de kust van West Papua, dat wil zeggen, het westelijke deel van het eiland Nieuw Guinea. De variëteit die in dit boek besproken wordt is die van de noordoostkust van West Papua. Papua Maleis is daar de taal voor interetnische communicatie en wordt door meer en meer mensen gesproken als tweede taal maar ook als eerste taal. Papua Maleis is niet officieel erkend en wordt daarom ook niet gebruikt in de officiële administratie, het onderwijs of in religieuze situaties. In alle andere domeinen wordt het wel gebruikt inclusief onofficieel gebruik in de administratie en ten dele ook in de media.

Deze grammatica omvat, na een algemene inleiding in taal, context en geschiedenis, de volgende onderdelen, gerangschikt van kleinere naar grotere grammaticale eenheden: fonologie, woordvorming, naamwoordelijke groepen, voorzetselvoorwerpen (PPs), verbale en niet-verbale zinnen, vraagzinnen en negatieve zinnen, voegwoorden, en woordvolgorde. De volgende onderwerpen zijn in het Papua Maleis bijzonder interessant en worden in meer detail geanalyseerd: affixatie en de productiviteit ervan in de verschillende domeinen van taalgebruik, reduplicatie en de overkoepelende betekenis ervan, persoonlijke voornaamwoorden en hun gebruik in combinatie met naamwoorden, aanwijzende voornaamwoorden en locatieven en hun uitgebreide toepasbaarheid, bezitsaansduidingen in ongebruikelijke toepassingen.

Hoofdstuk 2 omvat de klankleer van het Papua Maleis. De taal kent 18 medeklinkers en heeft een canoniek vijfklinkersysteem. Er zijn drie stemhebbende en drie stemloze plofklanken, twee wrijfklanken, twee affricaten, vier nasalen, twee liquidae en twee approximanten. Het klinkersysteem kent twee voor- en twee achterklinkers, alsmede een open centrale lage klinker. Er is een duidelijke voorkeur voor wortels van twee lettergrepen. Lettergrepen zijn meestal van het type CV of CVC, en de meest complexe is CCVC. Klemtoon valt normaliter op de één-na-laatste lettergreep maar voor sommige woorden juist op de laatste lettergreep.

In hoofdstukken 3 en 4 behandel ik woordvorming. Er zijn maar weinig productieve woordvormingsprocédés. Hoofdstuk 3 behandelt affixatie en hoofdstuk 4 behandelt reduplicatie. Er is geen vervoeging van het werkwoord en geen verbuiging van het naamwoord; er is geen uitdrukking van geslacht, getal, of naamval op het naamwoord, en evenmin op het werkwoord, dat bovendien ook geen aanduiding voor actief of passief kent. Reduplicatie is een productief middel om nieuwe woorden te vormen en valt uiteen in drie soorten: volledige, partiële en imitatie-reduplicatie. Volledige reduplicatie van wortel, stam of woord komt is het meest gebruikelijk; in dit proces worden de gebonden morfemen niet gereduplicateerd. Volledige reduplicatie komt vooral voor bij lexicale woorden maar ook wel bij functiewoorden. Partielle en imitatie-reduplicatie reduplicatie zijn zeldzaam. De overkoepelende betekenis van reduplicatie is “in meer/mindere mate” inclusief vergroting en verkleining. De interpretatie van reduplicatie hangt niet direct af van de woordsoort van het basiswoord.

Affixatie is niet productief. Dit wordt aangeoond op basis van een analyse van zes voor- en achtervoegsels. Onderzoek naar de productiviteit van deze affixen is om een aantal redenen moeilijk: Het is moeilijk voor de sprekers om Indonesisch en Papua Maleis te onderscheiden omdat ze beide spreken, ook in hetzelfde gesprek, terwijl Papua Maleis geen officiële status heeft en weinig aanzien geniet, anders dan Indonesisch. Ik kon daarom niet eenvoudig naar productiviteit vragen, niet wetend of de oordelen op Papua Maleis dan wel op Indonesisch betrekking zouden hebben. In plaats daarvan heb ik mij gebaseerd op mijn corpus en mijn resultaten gerelateerd aan 7 taalinterne en 2 taalexterne factoren die ik van belang achtte om inzicht te verkrijgen in productiviteit in juist het Papua Maleis tegenover Indonesisch.

Naast affixatie en reduplicatie bestaat er de optie van samenstelling, die ik in hoofdstuk drie behandel. Het is onduidelijk in hoeverre dit een productief procédé is in het Papua Maleis.

In hoofdstuk 5 behandel ik het probleem van woordsoorten in het Papua Maleis. Dit doe ik op basis van syntactische eigenschappen, aangezien er geen inflectionele en te weinig productieve derivationale morfologie is om op basis daarvan woordsoorten te definiëren. Er zijn drie open woordklassen en een aantal gesloten klassen. De drie open klassen zijn naamwoorden, werkwoorden en bijwoorden. De voornaamste gesloten klassen zijn persoonlijke voornaamwoorden, vraagwoorden, aanwijzende voornaamwoorden, locatieven, telwoorden, kwantificeerders, voorzetsels en voegwoorden. Er bestaat echter veel overlap tussen de woordsoorten, met name bij de werkwoorden. De overlap tussen naamwoord en werkwoord zoals Papua Maleis dat kent is gebruikelijk voor Maleis in het algemeen, maar ook voor andere westelijke Austronesische talen. Toch kan ik op basis van syntactische eigenschappen een onderscheid maken in woordsoort tussen naamwoorden, werkwoorden en bijwoorden. De persoonlijke voornaamwoorden komen aan de orde in hoofdstuk 6 en de aanwijzende voornaamwoorden en locatieven in hoofdstuk 7.

Het systeem van persoonlijke voornaamwoorden (hoofdstuk 6) kent de gebruikelijke onderscheiden van enkelvoud en meervoud en drie personen, maar persoonlijke voornaamwoorden kunnen ook verschillen in definitie uitdrukken. De persoonlijke voornaamwoorden hebben korte en lange vormen, tenminste één van elk, op de tweede persoon enkelvoud na. De keuze voor korte of lange vorm is een persoonlijke beslissing van de spreker die geen grammaticale verschillen uitdrukt; ze kunnen allebei in alle syntactische posities voorkomen. Persoonlijke voornaamwoorden komen ook voor constructies waarin het meervoudige persoonlijke voornaamwoord het daaropvolgende naamwoord omvat (bijvoorbeeld “wij met mijn man”) en in constructies waarbij het persoonlijk voornaamwoord de twee volgende naamwoorden samenvat (bijvoorbeeld “wij vader en moeder”). Het voornaamwoord kan voorafgaan aan een naamwoord, waarbij beide naar dezelfde referent verwijzen (bijvoorbeeld “ik moeder”). De persoonlijke voornaamwoorden kennen naast hun gebruik als voornaamwoord een gebruik als nadere bepaling van een voorafgaand naamwoord om meerduidigheid te voorkomen. De eerste persoon enkelvoud komt niet voor in deze constructie. In deze constructie van naamwoord plus voornaamwoord hebben de meervoudige voornaamwoorden twee mogelijke interpretaties: bij onbepaalde naamwoorden een meervoudsaanduiding en bij definitieve naamwoorden een interpretatie waarbij vergelijkbare entiteiten ook inbegrepen zijn (bijvoorbeeld “Lamber zij” = “Lamber en de zijnen”).

In hoofdstuk 7 worden de aanwijzende voornaamwoorden en locatieven behandeld. Deze elementen oriënteren de hoorder binnen de spreesituatie en de omgeving, en niet alleen in ruimtelijke zin. Beide systemen drukken relatieve afstand uit ten opzichte van het deictisch centrum. Er zijn verschillen tussen de demonstratieven en de locatieven in hun syntactische eigenschappen en functies. Zo hebben de aanwijzende voornaamwoorden een wijdere toepassing die adnominaal, pronominaal en adverbiaal gebruik omvat. De locatieven zijn beperkter in gebruik, maar maken wel drie onderscheidingen waar de demonstratieven er maar twee maken.

De eigenschappen van de naamwoordgroep komen in hoofdstuk 8 aan bod. De gebruikelijke volgorde is dat het hoofd voorop staat. Het hoofd van een naamwoordgroep is meestal een naamwoord of een voornaamwoord, maar kan ook een aanwijzend voornaamwoord, een locatief of een vraagwoord zijn. Na het hoofd kunnen er maximaal drie modificeerders komen. Sommige kunnen ook aan het hoofd voorafgaan.

Hoofdstuk 9 behandelt de uitdrukking van bezitsrelaties. De bezitsconstructie is BEZITTER *punya* BEZIT waarbij *punya* ook de vormen *pu*, enclitisch *p* of zelfs een leeg morfeem kan aannemen zonder dat er een syntactisch of semantisch verschil valt aan te wijzen behalve dat als de bezitsmarkeerder niet uitgedrukt is, de constructie aan kan geven dat het bezit onlosmakelijk verbonden is met de bezitter zoals in gevallen van lichaamsdelen of familierelaties. Naast de aanduiding van bezit heeft de constructie nog een aantal functies en wel: (1) nadruk op het locatieve verband, associatieve verbanden, (2) uiting van verband van voordeel, (3) nadruk op de houding van de spreker, (4) wederkerend met *diri* 'zelf' als BEZIT. De eenheden BEZITTER en BEZIT kunnen verschillende syntactische status hebben: naamwoorden, naamwoordgroepen, aanwijzende voornaamwoorden, en de BEZITTER kan een persoonlijk voornaamwoord zijn. Het is ook mogelijk, hoewel minder gebruikelijk, dat werkwoorden in een van deze twee posities voorkomen. Bovendien kan de BEZIT-positie gevuld worden door kwantificeerders, bijwoorden van tijd en voorzetselvoorwerpen. Bij al deze constructies kan het BEZIT onuitgedrukt blijven. Zowel BEZIT als BEZITTER beslaan potentieel het hele scala van menselijk tot onbezielde referenten.

Voorzetselvoorwerpen (PPs) worden in hoofdstuk 10 behandeld. Er zijn elf verschillende voorzetsels die ruimte, tijd, 'samen met' en instrument, doel, voordeel en vergelijking uitdrukken. Voorzetselvoorwerpen kunnen niet alleen als perifere woordgroepen voorkomen maar ook als predicaat, en bovendien als argument van het werkwoord. Ook kunnen zij voorkomen in combinatie met andere syntactische eenheden, zoals naamwoorden, persoonlijke voornaamwoorden, aanwijzende voornaamwoorden, locatieven en bijwoorden van tijd.

Hoofdstuk 11 gaat over de structuur van werkwoordelijke zinnen. Het belangrijkste onderscheid is dat tussen overgankelijke en onovergankelijke zinnen. Of een zin overgankelijk of onovergankelijk is valt niet direct uit het gebruikte werkwoord af te leiden, aangezien argumenten van het werkwoord in het Papua Maleis altijd weggelaten kunnen worden. Werkwoordelijke valentie duidt dus op de mogelijkheid en niet op de noodzaak van de aanwezigheid van een lijdend voorwerp. Werkwoorden met de mogelijkheid van drie argumenten (onderwerp, lijdend voorwerp en meewerkend voorwerp) komen zelfs vaker voor met slechts 1

of 2 argumenten en in een zin met een overgankelijk werkwoord kan het lijdend voorwerp worden weggelaten. De meest gebruikelijke woordvolgorde in de zin is S V (O). De ontkenning staat vóór het werkwoord. Causatieve zinnen komen veel voor en deze bestaan uit een $V_1 V_2$ constructie waarin het eerste werkwoord een oorzaak introduceert en het tweede werkwoord het effect uitdrukt. Dit eerste, causatieve werkwoord is *kasi* ‘geven’ of *biking* ‘maken’. De constructie met *kasi* ‘geven’ benadrukt de uitkomst van de manipulatie uitgedrukt in het causatief werkwoord en die met *biking* ‘maken’ legt de nadruk op de manipulatie van de omstandigheden die leiden tot het effect. Daarna behandel ik wederkerige zinnen waarbij *baku* gebruikt wordt voor de uitdrukking van wederkerigheid. In wederkerige zinnen zijn er twee verschillende participanten die op elkaar betrekking hebben. In eenvoudige wederkerige zinnen vormen de beide participanten samen het onderwerp van de zin. De tweede participant kan echter ook discontinu uitgedrukt worden met een voorzetselvoorwerp met ‘met’; in beide gevallen is de valentie van het werkwoord verminderd.

In dit hoofdstuk bespreek ik ook zinnen met het werkwoord *ada* ‘bestaan’. Als de zin met *ada* slechts één argument heeft, hangt het van de bepaaldheid van het argument af of *ada* erop volgt of eraan voorafgaat. Zinnen met *ada* kunnen ook twee argumenten hebben. Zinnen met *ada* drukken alleen existentie uitdrukken maar ook beschikbaarheid en bezit.

Tenslotte bespreek ik in dit hoofdstuk ook de uitdrukking van vergelijking. Bij de uitdrukking van vergelijking van graad hebben de volgende structuur: X meer/minder EIGENSCHAP *dari* (van, dan) Y. In zinnen die gelijkheid of juist ongelijkheid uitdrukken is de constructie meestal X EIGENSCHAP *sama* (gelijk) *dengang* (met)Y, maar eventueel ook X en Y EIGENSCHAP *sama* (gelijk).

In hoofdstuk 12 onderscheid ik de drie soorten niet-verbale zinnen: het predicaat is ofwel een naamwoord, ofwel een telwoord of kwantificeerder, ofwel een voorzetselvoorwerp. Zulke niet-verbale zinnen maken geen gebruik van een copula; de twee constituenten worden simpel naast elkaar gezet. Als het predicaat een naamwoord is, drukt het gelijkstelling of bezit uit. Bij numerieke predicaten is er sprake van beschrijvende functie. Voorzetselvoorwerpen worden gebruikt om verband te leggen tussen een figuur en zijn achtergrond.

Vraagzinnen, ontkennende zinnen en opdrachten behandel ik in hoofdstuk 13. Ontkenning wordt uitgedrukt door de bijwoorden *tida/tra* en *bukang*. Deze laatste wordt gebruikt in niet-verbale zinnen (tenzij het predicaat een voorzetselvoorwerp is) en voor contrastieve negatie. Er zijn drie soorten vraagzinnen: inhoudsvragen met vraagwoorden, ja/nee-vragen en vragen waarbij men een keuze moet maken uit een lijst van mogelijkheden. Opdrachten hebben de vorm van een imperatief of een hortatief, een prohibitief, dan wel zinnen die toestemming of noodzaak uitdrukken. In opdrachtzinnen komen alle soorten predicaten voor.

In het laatste hoofdstuk, hoofdstuk 14, wordt behandeld hoe zinnen, en constituenten met elkaar worden verbonden. Dit gebeurt meestal met voegwoorden. Er zijn twee voegwoorden die verschillende syntactische grootheden met elkaar kunnen verbinden, zoals bijvoorbeeld werkwoorden met zinnen. Voegwoorden staan gewoonlijk aan het begin van de eenheid die ze markeren (twee staan er juist aan het eind) en de gemarkeerde zin volgt gewoonlijk op de ongemarkeerde. We kunnen de 21 voegwoorden in zes groepen onderverdelen al naar gelang de aard van de

verbinding: toevoeging, keuze, tijd dan wel voorwaarde, gevolg, tegenstelling, en overeenkomst.

